

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

GUIDELINES FOR ENHANCING DESIRED CHARACTERISTICS IN SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

อาคม ช่วยบำรุง

Arkorn Chuaibamrung

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-mail: Arkom7999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายถึงความรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนให้เกิดความเข้าใจในการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม และสร้างแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 แนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก บุคลิกลักษณะที่พึงปรารถนา และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หากขาดอาจส่งผล คือ สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งการพัฒนาและเสริมสร้างควรเริ่มจากเด็กในวัยเรียนเพราะเป็นวัยที่เรียนรู้และจดจำได้ง่าย อีกทั้งเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์สังคมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ดังนั้นการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชนจึงมีความสำคัญ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สามารถกระทำได้นานานโดยนำนิยามตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของคุณลักษณะแต่ละด้านที่ผ่านการวิเคราะห์บูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโครงการพิเศษต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นได้ เมื่อการจัดการศึกษามีการปลูกฝังคุณลักษณะ

---

* Received August 24, 2022; Revised September 17, 2022; Accepted November 21, 2022

อันพึงประสงค์ให้ทุกคนเป็นคนดีในรูปแบบที่สังคมต้องการแล้ว สังคมก็ได้คนดีมีคุณภาพย่อมเป็นทางเลือกสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาประเทศไทยในอนาคตได้

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

Abstract

The objective of this academic article was To discuss the knowledge of desired characteristics in schools in order to ensure proper measurement and evaluation. and To create guidelines for Enhancing desired characteristics in schools under the Primary Education Service Area Office which consists of concepts of desired characteristics. Desired characteristics according to the Basic Education Core Curriculum of B.E. 2551 (A.D.2008). Guidelines for measuring and evaluating desired characteristics according to the Basic Education Core Curriculum of B.E. 2551 (A.D.2008). And guidelines for enhancing desired characteristics of primary schools. Desirable Characteristics It is a characteristic that is desired to happen to the learners. It is a characteristic that society needs in terms of morality, ethics, values, conscience, good character and good character. and can live happily with others in society If the lack of impact on the individual is to cause trouble for themselves, others and society, which development and strengthening should start from school-age children because it is an age that is easy to learn and remember. It is also the age that begins to learn the rules of society according to Kohlberg's theory of ethical development. Therefore, cultivating desirable qualities in children and youth is important. Guidelines for Enhancing and developing desirable characteristics in primary schools This can be done by applying the definitions, indicators, indicative behaviors or expressed behaviors of each of the analyzed attributes. integration in learning activities of various learning subject groups; learner development activities Various special projects that educational institutions can create When educational management has instilled desirable characteristics for everyone to be good people in the form that society wants. The society can get good quality people, it is an important choice to develop and solve Thailand's problems in the future.

Keywords: Guidelines for Enhancing, Desired Characteristics, Primary Educational Service Area Office (PEASO)

บทนำ

การพัฒนาประเทศสิ่งสำคัญที่สุดต้องอาศัยการขับเคลื่อนด้วยทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์และมีคุณภาพในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป ดังนั้นการพัฒนา มนุษย์จึงเท่ากับการพัฒนาประเทศ

การส่งเสริมและพัฒนาคนทุกช่วงวัยเกิดจากการได้รับการศึกษา การฝึก และการอบรม ซึ่งกระบวนการนี้จำเป็นต้องมีผู้เกี่ยวข้องและเกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศ ดังที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย และดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ต้องดำเนินการและตรวจสอบให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีส่วนสำคัญที่ระบุว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามรัฐธรรมนูญนำไปสู่การกำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กล่าวไว้ใน มาตราที่ 22 23 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ต้องเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและความสัมพันธ์กับสังคม ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย ทักษะทางวิชาการ คณิตศาสตร์ ภาษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (บุญรอดชาติยานนท์, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุม ดูแลและบริหารงานด้านการศึกษาระดับและทุกรูปแบบการศึกษาในประเทศ ได้นำข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาเป็นแนวทาง โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ในการดำเนินงาน จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กำกับ ดูแลการบริหารงานและการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายในประเทศ และทำหน้าที่จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุตามข้อกฎหมายและความต้องการของประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 มีจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ นอกจากนี้ หลักสูตรดังกล่าวมีการกำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนที่จบบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยในภาพรวมของหลักสูตรสามารถกล่าวสรุปได้ว่ามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งภาพรวมดังกล่าวนี้ถูกกำหนดอยู่ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

ข้อมูลส่วนสำคัญในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ในการพัฒนานุชายจะต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม เตรียมความพร้อมและพัฒนาตั้งแต่ระดับเด็กเล็ก มุ่งเน้นให้เป็นคนดีก่อนเป็นคนเก่ง ดังนั้นการจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนานุชายและสร้างคนดีออกสู่สังคม โดยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาเป็นแนวทางให้ทุกคนเป็นคนดีในรูปแบบที่สังคมต้องการ เมื่อสังคมได้คนดีมีคุณภาพตามที่ต้องการย่อมเป็นทางเลือกสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาประเทศไทยในอนาคต

การจัดการศึกษาที่กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนทุกระดับชั้น รวมถึงระบบการวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจนนั้น สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญ และตรงตามจุดมุ่งหมายที่สังคมต้องการ เพราะฉะนั้นผู้ที่ให้นำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้โดยตรงใน

การจัดกระบวนการเรียนการสอน จึงต้องศึกษาและถ่ายทอดความรู้ร่วมกับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่หากได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมย่อมทำให้กลายเป็นคุณลักษณะที่ดีติดตัวตลอดไป ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควรทำมาตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยเริ่มต้นตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษาสู่วัยมัธยมศึกษา เพราะเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์สังคมและจริยธรรมอันดีงาม (ตฤณ น้าวแสง, 2561) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ที่ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น และเชื่อว่าพัฒนาการในแต่ละระดับขั้นแตกต่างกัน และต้องเป็นไปตามลำดับ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) ดังนั้นในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชน จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะพฤติกรรมของบุคคลย่อมมีผลสืบเนื่องกันมาและในช่วงที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งจัดว่าเป็นวัยที่อยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการเป็นเด็กและผู้ใหญ่ เป็นวัยที่กำลังมีพัฒนาการทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และร่างกาย จึงเหมาะแก่การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรม และจริยธรรม

การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสู่วัยระบบสังคมและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ควรพัฒนาเพื่อให้ได้คุณภาพออกสู่สังคม ถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศ เป็นความหวังใหม่ในสังคมเป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายมิติ ดังนั้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนในวัยนี้ ใช้เวลาเต็มวันอยู่ในโรงเรียน จึงเป็นการออกสู่สังคมภายนอกอย่างจริงจัง ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการปรับตัวในโรงเรียนทั้งเรื่องการเรียน การอยู่ในกฎระเบียบ และความสัมพันธ์กับกลุ่มคน ถือเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไปในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการของสังคมและประเทศ ดังนั้นในฐานะผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษาทุกคน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และรู้จักถ่ายทอดองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติ และการเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนได้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ทุกรายวิชาทุกกิจกรรมจะต้องสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนพึงมีและปฏิบัติ สามารถวัดและประเมินผลได้ถูกต้องเหมาะสม หน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์จำเป็นต้องมีแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายในโรงเรียนอย่างชัดเจนและเหมาะสมกับบริบท ดังนั้นบทความนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยเริ่มด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนดำเนินการสืบค้นและรวบรวมข้อมูล เอกสาร หนังสือ ตำรา วิจัย และเอกสารทางวิชาการที่เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษา และนำมาพิจารณาความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูล จากนั้นใช้กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เรียบเรียงข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทความนี้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการอภิปรายถึงความรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนให้เกิดความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องเริ่มด้วยการศึกษาและสร้างองค์ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์กับการจัดการศึกษามีความเกี่ยวเนื่องและระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้เขียนขอลำดับข้อมูลความหมายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของการให้นิยาม ดังนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลโลก (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2545)

คนดี หมายถึง คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก อาทิ มีวินัย ซื่อสัตย์ มีเหตุผล ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

คนเก่ง หมายถึง คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ ความสามารถทางด้านภาษา เป็นต้น

คนมีความสุข หมายถึง คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ดังนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557)

คำว่า “คุณลักษณะ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ในความหมายแยกตามคำที่สมาสกันไว้ว่า “คุณ” หมายถึง ความที่มีอยู่ประจำในสิ่งนั้น ๆ หรือ ความเกื้อกูล และคำว่า “ลักษณะ” หรือ “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว เมื่อรวมเป็นคำว่า “คุณลักษณะ” จึงหมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ใช้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำ ส่วนคำว่า ประสงค์ หมายถึง ต้องการ มุ่งหมาย

ดังนั้น เมื่อรวมความหมายของคำสองคำ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงหมายถึง ลักษณะประจำตัวที่ใช้ให้เห็นถึงความดีที่เป็นที่ต้องการหรือเป็นที่มุ่งหมาย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียน (Desired characteristics) หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม เป็นสิ่งที่นักเรียนควรยึดถือปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่ดี บุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าดีงามถูกต้อง เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (นิวัฒน์ สิ้นไชย, 2560)

จากการให้ความหมายที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก บุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากสถานการณ์ประเทศในปัจจุบันเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ สะท้อนให้ทราบว่า ขณะที่ประเทศมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้ด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุ มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด แต่ไม่ได้เป็นความเจริญและการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการพัฒนาประเทศโดยมุ่งทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก เพราะผลของความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะเป็นพิษ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม ซึ่งเรียกว่าเป็นภาวะจิตทรามในอารยธรรมแผนปัจจุบัน (พระพุทธาสภิกขุ, 2559) ภาวะเหล่านี้ได้ค่อย ๆ ก่อตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ การขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะส่งผลกระทบต่อบุคคลคือสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น ก่อปัญหาด้านอาชญากรรม การ

ทะเลาะวิวาท การขโมย สิ่งเสพติด การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนอ่อนแอ (จำเนียร แสงเสนา และวิทยา จันทรศิลา, 2561) การสร้างเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นวัย ที่ต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีจิตสาธารณะ มีความรักชาติ ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งการพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรเริ่มจากเด็กในวัยเรียนเพราะเป็นวัยที่จะเรียนรู้และจดจำได้ง่าย เพราะฉะนั้นการลดปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศ ต้องเริ่มด้วยการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรม และจริยธรรมที่สังคมต้องการผ่านการจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนทุกคน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีความสำคัญ เพราะเป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดกับเรียนเกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม ความสามารถทางการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรมที่จะเจริญเติบโตเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (นิวัฒน์ สีนไชย, 2560) จากคำกล่าวของนักวิชาการที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นจุดสะท้อนให้พบว่าหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการกำหนดแผน แนวทาง และให้ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กล่าวว่า การพัฒนาคนในภาพรวม ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึง ในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้นจากข้อมูลทีกล่าวมาจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชนผู้เป็นกำลังและเติบโตต่อไปในประเทศ เพื่อฝึกให้บุคคลกลุ่มนี้มีคุณธรรมและมีทักษะ ไม่ก่อปัญหา ช่วยให้สังคมเป็นปกติสุข สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก 8 ประการ ได้แก่ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์, 2. ซื่อสัตย์สุจริต, 3. มีวินัย, 4. ใฝ่เรียนรู้, 5. อยู่อย่างพอเพียง, 6. มุ่งมั่นในการทำงาน, 7. รักความเป็นไทย, และ 8. มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้ง 8 ประการนั้น เป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งในการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามคุณลักษณะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา บุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา รวมถึงผู้ปกครองที่จะมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสถานศึกษาต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดให้จัดขึ้นแล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกประการด้วย

แนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีระบบ เริ่มต้นจากการศึกษาหลักสูตร โดยยึดเป็นเข็มทิศในการจัดการศึกษา จากนั้นจึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของแต่ละระดับตั้งแต่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ครูที่มีหน้าที่สอนและจัดการศึกษาแก่นักเรียนในระดับนั้น ๆ จะต้องศึกษาหาละเอียดรอบคอบและมีแนวปฏิบัติเพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป้าหมายดังกล่าวจะระบุถึงลักษณะที่ต้องการอย่างกว้าง ๆ พิจารณาทำความเข้าใจยาก จึงต้องแยกเป็นจุดมุ่งหมายประจำกลุ่มวิชาหรือรายวิชา เพื่อให้ครูรายวิชานั้น ๆ ได้มองเห็นเป้าหมายของการสอนเด่นชัดขึ้น ซึ่งการมองเห็นเป้าหมายว่าบรรลุผลหรือไม่นั้นต้องผ่านกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบข้อมูลเป็นรูปธรรม โดยเกณฑ์และตัวชี้วัดเหล่านี้จะบรรจุไว้ในหลักสูตรของระดับชั้นนั้น ๆ ซึ่งนอกจากจุดมุ่งหมายในแต่ละวิชาแล้ว ยังมีเป้าหมายอีกประการที่เป็นจุดร่วมโดยทุกรายวิชาจะต้องมีและปลูกฝังให้นักเรียน นั่นคือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้กระบวนการเดียวกันกับการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพียงแต่เป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมที่ต้องสร้างและปลูกฝัง สอดแทรกในการเรียนและ

กิจกรรมแต่ละครั้ง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนต้องวัดและประเมินผลด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดของนิยาม/ตัวชี้วัดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เกณฑ์การวัดและประเมินผล ขั้นตอนในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสรุปเป็นแนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1. การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การประเมินคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 คุณลักษณะ ในการประเมินให้ประเมินแต่ละคุณลักษณะแล้วรวบรวมผลการประเมินจากผู้ประเมินทุกฝ่ายและแหล่งข้อมูลหลายแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาสู่การสรุปผลเป็นรายปี/รายภาค และใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินผลเลื่อนชั้นและการจบการศึกษาระดับต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

2. รายละเอียดของนิยาม/ตัวชี้วัดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ

การนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ดังกล่าว ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจาก นิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

นิยาม ข้อที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ อารังไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัด

- 1.1 เป็นพลเมืองดีของชาติ
- 1.2 อารังไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย
- 1.3 ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา
- 1.4 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

นิยาม ข้อที่ 2 ชื่อสัตย์สุจริต

ชื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ

ผู้ที่มีความชื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ตัวชี้วัด

2.1 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ

2.2 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

นิยาม ข้อที่ 3 มีวินัย

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ตัวชี้วัด

3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

นิยาม ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้

ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวชี้วัด

4.1 ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นิยาม ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวชี้วัด

5.1 ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม

5.2 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นิยาม ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบในการทำงานที่การงานด้วยความเพียรพยายาม อุตทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ผู้ที่มีมุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

ตัวชี้วัด

6.1 ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การงาน

6.2 ทำงานด้วยความเพียรพยายาม และอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

นิยาม ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย

รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

ตัวชี้วัด

7.1 ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที

7.2 เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.3 อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

นิยาม ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวชี้วัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

8.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

8.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

3.เกณฑ์การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมทุกคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนชั้นและจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น 4 ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ดังนี้

ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมโดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี

ดี หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก

1.ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 1-4 คุณลักษณะและไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี หรือ

2.ได้ผลการประเมินระดับดีทั้ง 8 คุณลักษณะ หรือ

3.ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน 5-7 คุณลักษณะ และมีบางคุณลักษณะได้ผลการประเมินระดับผ่าน

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก

1.ได้ผลการประเมินระดับผ่านทั้ง 8 คุณลักษณะ หรือ

2.ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และคุณลักษณะที่เหลือได้ผลการประเมินระดับผ่าน

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนดโดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่านตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ

4. ขั้นตอนในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ดังนี้

4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อ

4.1.1 กำหนดแนวทางในการพัฒนา แนวทางการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม

4.1.2 พิจารณาตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี (ระดับประถมศึกษา) รายภาค (ระดับมัธยมศึกษา) และการจบการศึกษาแต่ละระดับ

4.1.3 จัดระบบการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับปรุงพฤติกรรมด้วยวิธีการที่เหมาะสม และส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.2 พิจารณานิยามหรือความหมายของแต่ละคุณลักษณะ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดหรือพฤติกรรมบ่งชี้หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคุณลักษณะ และหากสถานศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติม สถานศึกษาต้องจัดทำนิยาม พร้อมทั้งตัวชี้วัดเพิ่มเติมด้วย

4.3 กำหนดเกณฑ์และแนวทางการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้สอดคล้องกับบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดระดับคุณภาพ หรือเกณฑ์ในการประเมินตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ 4 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน กำหนดประเด็นการประเมินให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.4 แจ้งให้ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินและส่งผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่ายทะเบียนวัดผล

กรณีที่นักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้ที่รับผิดชอบดำเนินการปรับปรุงพัฒนา และประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4.5 ฝ่ายทะเบียนและวัดผลประมวลผลตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการฯ กำหนดสรุปผลการประเมิน และบันทึกข้อมูลลงใน ปพ.1 แล้วส่งครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น

4.6 ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นแจ้งผลการประเมินต่อผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง

4.7 คณะกรรมการฯ นำข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาวางแผนงานต่อไป

(สนธยา สำร่วยผล และคณะ, 2562) กล่าวว่า สถานศึกษาสามารถปรับขั้นตอนในการวัดและการประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามรูปแบบและความเหมาะสมในสถานศึกษาของตน โดยดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.ขั้นเตรียมการ ผู้อำนวยการโรงเรียนควรแจ้งแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปยังคณะครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

2. ขั้นตอนดำเนินการ ครูประจำชั้นควรประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรม แล้วรวบรวมผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

3. ขั้นประเมินผล ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นควรแจ้งผลการประเมินต่อผู้เรียนและผู้ปกครองโดยจัดทำแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเอกสารรายงานพัฒนาการด้านคุณลักษณะของผู้เรียนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น

4. ขั้นปรับปรุงแก้ไข ครูวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอนควรนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ โดยคณะครูควรจัดการประชุมร่วมกัน

5. แนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จากการศึกษาสามารถสรุปแนวทางการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งแนวทางนี้สถานศึกษาสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ โดยยึดแนวคิดว่าการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่สถานศึกษากำหนดสำหรับแก้ปัญหาพฤติกรรม พัฒนาผู้เรียน หรือสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผู้เรียนและสถานศึกษา ตามแนวทางต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้ปกครอง ชุมชน ทำหน้าที่วางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาแนวทางประเมิน เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือ และแนวทางปรับปรุงซ่อมเสริมผู้เรียน

2. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำไปสู่การปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียน มี 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในห้องเรียน มีครูผู้สอนดำเนินการพัฒนา ประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงผู้เรียนในระหว่างการจัดการเรียนการสอน

2.2 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นอกห้องเรียน ให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนา ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ในลักษณะของการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในและนอกสถานศึกษา

3. ประเมินผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดำเนินการประเมิน ผู้เรียนตามแนวทางที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งสามารถเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการได้อย่างหลากหลาย ได้แก่ สังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การบันทึกเหตุการณ์ การรายงานตนเอง โดยพิจารณาให้เหมาะกับกิจกรรมและคุณลักษณะที่จะประเมิน

4. นำผลการประเมินส่งต่อ ผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนแล้ว นำส่งต่อให้คณะกรรมการทำการประมวลผลและพิจารณาตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะแต่ละประการตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. การแจ้งผลและซ่อมเสริม คณะกรรมการแจ้งผลการตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ครูที่ปรึกษานำไปกรอกในเอกสารแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแจ้งผลการประเมินให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบต่อไป พร้อมดำเนินการปรับปรุงแก้ไขที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโดยปฏิบัติตามแนวทางที่วางแผนและกำหนดไว้

6. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น คณะกรรมการควรสรุปผลจากการประเมินในภาคเรียนสุดท้าย และแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการจากผลการประเมินในแต่ละภาคเรียนที่ได้บันทึกไว้ ผู้เรียนที่ไม่ผ่านจะต้องเข้ารับการอบรมและปฏิบัติกิจกรรม จนครบถ้วนก่อนจึงจะได้รับอนุมัติให้ผ่านช่วงชั้นได้

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ปัจจุบันในโรงเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะบางอย่างที่เป็นปัญหาล้ายคลึงกันด้วยระดับพัฒนาการและการเรียนรู้ กล่าวคือ นักเรียนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน แต่งกายไม่เป็นไปตามระเบียบ ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ไม่รู้จักประหยัด มักเอาสิ่งของของคนอื่นมาเป็นของตน (นริศรา ตาปราบ และคณะ, 2562) จากปัญหาดังกล่าวนักเรียนในระดับประถมศึกษาจะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยอาศัยการศึกษาทางด้านจิตวิทยา พัฒนาการ ลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรม วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อค้นหาแนวทางแก้ไข พัฒนา และส่งเสริมผ่านกระบวนการจัดการศึกษา ดังที่ ทิศนา ขัมมณี ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนสามารถแก้ไขได้โดยอาศัยการศึกษา เพื่อพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์

สังคม และสติปัญญา เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการจัดการศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย (ทีศนา แคมมณี, 2560) ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาที่ดีสามารถช่วยเหลือหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาจะบรรลุผลได้นั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชนที่ต้องมุ่งขัดเกลา บ่มเพาะ ปลุกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนโดยเฉพาะระดับประถมศึกษา

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสามารถกระทำได้โดยน่านิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของคุณลักษณะแต่ละด้านที่วิเคราะห์ไว้มาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการพิเศษต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เช่น โครงการวันพ่อวันแม่แห่งชาติ โครงการลดภาวะโลกร้อน วันรักษาสีเสื้อแดง วันวิทยาศาสตร์ วันภาษาไทย วันปีใหม่ กิจกรรมแห่เทียนพรรษา กิจกรรมตามรอยคนดี หรือกิจกรรมที่องค์กรในท้องถิ่นจัดขึ้น รวมทั้งสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง การเข้าแถวซื้ออาหารกลางวัน เป็นต้น นอกจากนี้กิจกรรมอื่น ๆ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 ประการ (นริศรา ตาปราบ และคณะ, 2562) ดังนี้

ข้อที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้แก่ กิจกรรมพื้นองร้องเพลงชาติ, กิจกรรมอาสาพาน้องท่องวัด และกิจกรรมวิถีพุทธ

ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ ได้แก่ กิจกรรมของหายได้คืน และกิจกรรมทำดีมีรางวัล

ข้อที่ 3 มีวินัย ได้แก่ กิจกรรมสร้างวินัยใฝ่คุณธรรม และกิจกรรมแต่งกายดีมีรางวัล

ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมสร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้, กิจกรรมคิดได้ง่ายนิดเดียว และกิจกรรมก้าวไกลด้วย IT

ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง ได้แก่ กิจกรรมรู้จ่ายจ่ายคล่อง และกิจกรรมสวนครัวรั้วกินได้

ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน ได้แก่ กิจกรรมแถมนี้มีที่มา และกิจกรรมหนูทำได้

ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย ได้แก่ กิจกรรมภาษาไทยน่ารู้, กิจกรรมน้องไหว้พี่ และกิจกรรมรักเรารักไทย

ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ ได้แก่ กิจกรรมโรงเรียนเราน่าอยู่, กิจกรรมพี่สอนน้อง และกิจกรรมนิทานนี้เพื่อน้อง

กิจกรรมเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้และบูรณาการตามบริบทของโรงเรียนและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะต้องคำนึงถึงพฤติกรรมบ่งชี้และเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดและคาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

สรุป

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก บุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข หากขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะส่งผลกระทบต่อบุคคล คือ สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งการพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรเริ่มจากเด็กในวัยเรียนเพราะเป็นวัยที่เรียนรู้และจดจำได้ง่าย อีกทั้งเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์สังคมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชนผู้เป็นกำลังและเติบโตต่อไปในประเทศชาติจึงมีความสำคัญ

เด็กและเยาวชนสามารถแก้ไข พัฒนาและปลูกฝังสิ่งดีงามได้โดยอาศัยการศึกษา เพื่อพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการจัดการศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาที่ดีสามารถช่วยเหลือหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์พื้นฐาน 8 ประการ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์, 2. ซื่อสัตย์สุจริต, 3. มีวินัย, 4. ใฝ่เรียนรู้, 5. อยู่อย่างพอเพียง, 6. มุ่งมั่นในการทำงาน, 7. รักความเป็นไทย, และ 8. มีจิตสาธารณะ นี้ หากสถานศึกษาใดต้องการปรับหรือเพิ่มเติมก็สามารถพิจารณาและร่วมกันวางแผนเพื่อกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนได้

ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของสัดส่วนการให้คะแนนระหว่างเรียนกับคะแนนปลายภาค/ปลายปี สำหรับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการนี้เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ตัดสินและรายงานแยกเฉพาะ โดยเกิดขึ้นขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมโครงการต่าง ๆ และในกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนนั้น ครูสามารถประเมินด้วยการสังเกต หรือวิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับคุณลักษณะที่กำหนด ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สามารถกระทำได้นำนานิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของคุณลักษณะแต่ละด้านที่ผ่านการวิเคราะห์ไว้ บูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการพิเศษต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นได้ เมื่อการจัดการศึกษามีการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ทุกคนเป็นคนดีในรูปแบบที่สังคมต้องการแล้ว สังคมก็ได้คนดีมีคุณภาพย่อมเป็นทางเลือกสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาประเทศไทยในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงปี 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จำเนียร แสงเสนา และวิทยา จันทร์ศิลา. (2561). รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 20 (3), 23-34.
- ตฤณ น้าวแสง. (2561). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิศนา แคมมณี. (2560). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริศรา ตาปราบ และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6 (3), 548-565.
- นิวัฒน์ สิ้นไชย. (2560). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญรอด ชาติยานนท์. (2561). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 11 (3), 2284-2299.

- พระพุทธรูป. (2559). ธรรมเนียมของพุทธรูป หมวดที่ 2 เล่มที่ 17.ก ฆราวาสธรรม. ธรรมทานมูลนิธิ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2545). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 16 (19 ธันวาคม 2545).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค.
- สนธยา ส้ารวยผล และคณะ. (2562). แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. วารสารแสงอีสาน, 16 (2), 178-191.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 -2564). ใน สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2559). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.